

Ενότητα 3

Τι τρώνε τα πουλιά;

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΤΙ ΤΡΩΝΕ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

Πότε και πώς πρέπει να ταΐσουμε τα πουλιά;

Τα πουλιά βρίσκουν τροφή από το περιβάλλον στο οποίο ζουν. Το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε για να τα βοηθήσουμε, είναι να διατηρήσουμε και να προστατεύσουμε τους βιότοπους στους οποίους ζουν και από τους οποίους μπορούν να εξασφαλίσουν την τροφή τους.

Τα πουλιά χρειάζονται τροφή μόνο όταν οι καιρικές συνθήκες δεν επιτρέπουν πρόσβαση σε φυσικές πηγές τροφής (πχ παγετός, χιονόπτωση, έντονη βροχόπτωση). Πρέπει να θυμόμαστε ότι τα πουλιά χρειάζονται μεγάλες ποσότητες τροφής, επειδή είναι θερμόαιμα και εξαιρετικά κινητικά ζώα, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Η παροχή τροφής στα πουλιά μπορεί να αποτελεί ευκαιρία για τα παιδιά να μάθουν για τις συνήθειες και τις συμπεριφορές των πουλιών, αλλά μπορεί επίσης να διεγείρει το ενδιαφέρον τους για την άγρια ζωή και για τη προστασία της φύσης.

Πριν προσφέρουμε τροφή στα πουλιά, πρέπει να παρατηρήσουμε τα πουλιά στο δικό τους φυσικό περιβάλλον, για να δούμε ποια είναι και πώς και τι τρώνε. Δύο είναι οι λόγοι για τους οποίους πρέπει να γνωρίζουμε τις διατροφικές συνήθειες των πουλιών: απλοποιεί την αναζήτηση πληροφοριών για τα συγκεκριμένα είδη (για παράδειγμα, δεν θα κάνουμε αναζήτηση σχετικά με τον Κορμοράνο στο δάσος) και μας επιτρέπει να ετοιμάσουμε το καταλληλότερο φαγητό, το οποίο θα προσαρμοστεί ώστε να ικανοποιεί τις συγκεκριμένες ανάγκες των πουλιών.

Κάποια πουλιά αναζητούν τροφή στο έδαφος ή στο γρασίδι, άλλα την αναζητούν ανάμεσα στους θάμνους ή στα δέντρα, μια άλλη ομάδα παίρνει την τροφή του από την επιφάνεια του νερού ή καταδύεται για να τη βρει. Τα αρπακτικά πουλιά από την άλλη θα κυνηγήσουν διάφορα πουλιά ή ζώα για να τραφούν. Αξίζει τον κόπο να δείξουμε στα παιδιά ότι το ράμφος βοηθά πολύ στην αναζήτηση τροφής και το σχήμα του σχετίζεται με τις προτιμήσεις των διαφόρων ειδών σε διάφορες τροφές.

Το ράμφος των πουλιών που τρώνε σκληρό φυτικό υλικό, το οποίο πρέπει να συνθλιβεί (πχ σπόροι καρπών και σιτηρών) είναι ογκώδες και μεγάλο, ακριβώς όπως το ράμφος του Σπίνου.

Το ράμφος των πουλιών που τρώνε μαλακή τροφή (όπως φρούτα), είναι εντελώς διαφορετικό (π.χ. του Μαυρόπουλλου).

Δεξιά: Μαυρόπουλλος, Αριστερά: Σπίνος (εικονογραφήσεις: Πασχάλης Δουγαλής)

Πρέπει να θυμόμαστε ότι πολλά είδη (πχ Τσαγκαρούδι, Τζίκηλα, Λαζούρι, Στρούθος, Σπίνος) αλλάζουν τη διατροφή τους ανάλογα με την εποχή, ως αποτέλεσμα της περιορισμένης διαθεσιμότητας διαφόρων ειδών τροφής και της διαφορετικής ζήτησης θρεπτικών συστατικών σε διαφορετικές περιόδους του έτους. Κατά την περίοδο όπου μεγαλώνουν τα μικρά τους, οι γονείς δίνουν σε αυτά, κυρίως ζωική τροφή, φαγητό με ψηλή περιεκτικότητα σε πρωτεΐνες, πράγμα που επιδρά θετικά στον ρυθμό ανάπτυξης των νεοσσών.

Τον χειμώνα, τόσο τα νεαρά όσο και τα ενήλικα πουλιά επιλέγουν τη φυτική τροφή. Κάποια πουλιά δεν αλλάζουν τις διατροφικές συνήθειές τους, όπως για παράδειγμα τα αρπακτικά ή τα υδρόβια πουλιά

Με τι και πόσο συχνά ταΐζουμε τα πουλιά

Η τροφή των πτηνών ποικίλει, γι' αυτό πρέπει να τοποθετούμε διάφορα είδη τροφής στην ταΐστρα, ώστε να ικανοποιούνται οι επισκέπτες των ταΐστρών. Ετοιμάζουμε ποικιλία τροφών για τα σποροφάγα πουλιά, τα οποία τρώνε σπόρους, διάφορες τροφές για τα εντομοφάγα, διάφορες δε τροφές και για τα πουλιά που τρώνε καρπούς και βατόμουρα.

Πρέπει να αναφέρουμε στα παιδιά ότι είναι σημαντικό το πότε και πόση τροφή να βάζουμε στην ταΐστρα. Πρέπει πάντοτε να υπάρχει διαθέσιμη τροφή στην ταΐστρα αλλά δεν πρέπει να την υπεργεμίζουμε, επειδή χαλάει η περίσσεια τροφή.

Τι δίνουμε στα πουλιά ως τροφή;

- Σπόρους δημητριακών (κεχρί, βρώμη, σιτάρι, κριθάρι), κατάλληλοι για το Φιλικουτούνι, τον Στρούθο, τον Λουλουδά,
- Φυτικούς σπόρους (λινάρι, ηλιοτρόπιο, παπαρούνα, κολοκύθα, καλαμπόκι, λιναρόσπορος, ελαιοκράμβη), για Σπίνους, Τσαγκαρούθκια, Λουλουδάδες. Μείγμα σπόρων διατίθεται στα καταστήματα ειδών για κατοικίδια.
- Δημητριακά: βρώμη, κριθάρι, σιτάρι, ρύζι και πίτουρο σπίνου (για το Φιλικουτούνι, τον Στρούθο).

- Πλιγούρι (κριθάρι, φαγόπυρο, ρύζι): μπορεί να μαγειρευτεί ή να αποξηραθεί (για Φιλικουτούνι, Φάσες, Στρούθους)
- Ξηρούς καρπούς (καρύδια, φουντούκια, φυστίκια): ανάλατοι και φρέσκοι, καλύτερα θρυμματισμένοι (για Φιλικουτούνι, Τσαγκαρούθκια)
- Φρέσκα φρούτα (κομμένα μήλα, αχλάδια, φέτες μπανάνας ή σταφύλια) (για Μαυρόπουλλους, Λαζούρια, Τζιήκλες).
- Λαρδί, λίπος που αποτελεί μια πολύ αξιόλογη πηγή ενέργειας για τα πουλιά (για Τσαγκαρούδι, Κοκκινολαίμη), ωστόσο δεν μπορούν σίγουρα να αλατίζονται ή να αρωματίζονται.

Τα πουλιά πρέπει να έχουν συνεχή πρόσβαση σε νερό, γι' αυτό πρέπει να τοποθετήσουμε ποτίστρες με φρέσκο νερό.

Τι ΔΕΝ πρέπει να δίνουμε στα πουλιά να τρώνε;

- Αλμυρά και αρωματισμένα προϊόντα,
- Επεξεργασμένα προϊόντα,
- Προϊόντα κακής ποιότητας,
- Ψωμί (το μπαγιάτικο ή το τεμαχισμένο ψωμί μπορεί να δοθεί σε μικρές ποσότητες, όμως δεν μπορεί να αποτελεί τη βάση της διατροφής). Τα πλείστα ψωμιά είναι φτιαγμένα από αλεύρι που έχει υποστεί μεγάλη επεξεργασία με πολύ αλάτι, χημικά συντηρητικά και ενισχυτικά γεύσης. Όλες αυτές οι ουσίες δεν είναι καλές για τα πουλιά και είναι δυνατό να τους προκαλέσουν προβλήματα στο πεπτικό σύστημα.
- Δεν πρέπει να τους δίνουμε τροφή με μεγάλη περιεκτικότητα σε νερό, όταν ο καιρός είναι κρύος ή ψυχρός.

Πότε ξεκινούμε και πότε τελειώνουμε να τα ταΐζουμε;

Καλό είναι να ξεκινήσουμε να ταΐζουμε τα πουλιά συνήθως το φθινόπωρο, στις αρχές Νοεμβρίου. Πρέπει να τους δοθεί η ευκαιρία να εξοικειωθούν με τον χώρο και να συσσωρεύσουν επαρκές στρώμα λίπους πριν από τις κρύες μέρες. Τα πουλιά που δεν είναι συνηθισμένα στις καιρικές συνθήκες του δικού μας χειμώνα, πρέπει να εγκαταλείπουν τη χώρα και να πετούν μακριά σε τόπους με ψηλότερες και πιο ευχάριστες θερμοκρασίες.

Η «τραπεζαρία» πρέπει να κλείνει στις αρχές της άνοιξης – στο τέλος Απριλίου και όχι νωρίτερα. Ο λόγος γι' αυτό είναι ότι οι αρχές της άνοιξης είναι πολύ δύσκολες στιγμές για τα πουλιά – η ποσότητα τροφής είναι ακόμη περιορισμένη και το στρώμα λίπους που έχει συσσωρευτεί για τον χειμώνα έχει σχεδόν καεί.

Ποιο πρωτόκολλο ακολουθούμε όταν ταΐζουμε τα πουλιά;

- Μην ταΐζετε τα πουλιά το καλοκαίρι, όταν η τροφή είναι εύκολα διαθέσιμη, ώστε να μην εξαρτώνται από τις δικές μας ενέργειες και να αποστερούνται της αυτονομίας τους.
- Να ταΐζετε τα πουλιά τακτικά και ανελλιπώς. Όταν ξεκινήσουμε να ταΐζουμε τα πουλιά, δεν πρέπει να σταματήσουμε μέχρι να τελειώσει η χειμερινή περίοδος. Αυτό πρέπει να γίνεται τακτικά και πάντοτε στον ίδιο τόπο. Τα πουλιά που ταΐζουμε, συνηθίζουν πολύ γρήγορα τον τόπο, όπου βρίσκουν τροφή τον χειμώνα. Όταν δεν βρίσκουν πια τροφή στον συγκεκριμένο τόπο, θα υποχρεωθούν να την αναζητήσουν αλλού. Κάτι τέτοιο θα τα κάνει να χάσουν πολλή ενέργεια και να μην μπορούν να επιβιώσουν στον ψυχρό καιρό.
- Να θυμάστε να καθαρίζετε τακτικά την ταΐστρα. Η ταΐστρα είναι ένας τόπος συνάντησης πουλιών διαφόρων ειδών. Μπορεί να αποτελέσει εστία διάδοσης ασθενειών, ιδιαίτερα όταν υπάρχει στον χώρο, χαλασμένη τροφή ή περιττώματα. Είναι καλύτερα να καθαρίζουμε την ταΐστρα με γάντια, ώστε να αποφεύγουμε την άμεση επαφή με ακαθαρσίες.

Τι πρέπει να γνωρίζουμε για τις ταΐστρες;

ΤΥΠΟΙ ΤΑΪΣΤΡΩΝ

Η πιο απλή ταΐστρα μοιάζει με ένα μικρό σπιτάκι. Αποτελείται από το δάπεδο, την οροφή και τέσσερις στύλους για να στηρίζουν την οροφή. Το δάπεδο και η οροφή έχουν οποιοδήποτε σχήμα. Η οροφή πρέπει να είναι μεγαλύτερη από το δάπεδο για να προστατεύεται η τροφή και τα πουλιά που τρώνε, από τη βροχή και το χιόνι. Η ταΐστρα είναι καλό να διαθέτει αρκετό εσωτερικό χώρο για όλα τα πουλιά, τόσο τα μικρά όσο και τα μεγάλα. Το ύψος των στύλων στη δεξιά πλευρά (ο χώρος μεταξύ του δαπέδου και του σημείου έναρξης της οροφής) είναι περίπου 20 εκ. Δεν πρέπει να είναι λιγότερο από 16 εκ., ώστε τα πουλιά να μπορούν να τη χρησιμοποιούν άνετα. Ούτε πρέπει αυτό το ύψος να είναι πολύ μεγάλο, για να μην μπορούν οι θηρευτές να τρυπώνουν μέσα – ίσως οι γάτες επισκεφτούν την ταΐστρα.

Το ξύλο πρέπει επίσης να προστατεύεται με μη τοξικό εμποτισμό σε φυσικά χρώματα. Τα φωτεινά χρώματα ίσως φοβίσουν τα πουλιά. Αυτός ο τύπος ταΐστρας καλό είναι να κατασκευάζονται από φυσικό ξύλο και όχι από επεξεργασμένο ξύλο που ίσως εμπεριέχει τοξικές ουσίες. Το ξύλο πρέπει να λειανθεί και όλες οι ενώσεις (καρφιά, βίδες) πρέπει να μην προεξέχουν, ώστε να αποτρέπονται τυχόν τραυματισμοί.

Στην αγορά διατίθενται επίσης ταΐστρες, φτιαγμένες από πολλά είδη υλικών και με διάφορα σχέδια. Τελευταίως, προτιμούνται ταΐστρες από ανακυκλωμένα υλικά.

Μπορούμε επίσης να κρεμάσουμε μια ταΐστρα σε σχήμα σωλήνα – υπάρχουν διαθέσιμες στα καταστήματα για κατοικίδια ζώα ή μπορείτε να την φτιάξετε μόνοι σας χρησιμοποιώντας μια άδεια πλαστική μπουκάλια.

Πού πρέπει να τοποθετηθεί η ταΐστρα;

Αν θέλεις τα πουλιά να χρησιμοποιήσουν την ταΐστρα, καλό είναι να λάβεις υπόψη τις πιο κάτω συμβουλές όταν θα επιλέξεις το σημείο που θα την τοποθετήσεις:

- Τα πουλιά θα χρησιμοποιήσουν την ταΐστρα μόνο αν νιώσουν ασφάλεια. Τοποθέτησέ την σε ήσυχο και ασφαλές μέρος, όπου θηρευτές, όπως γάτες και αλεπούδες, δεν μπορούν να την φτάσουν και ταυτόχρονα σε σημείο με εύκολη έξοδο διαφυγής, σε περίπτωση που εμφανιστεί κάποιο αρπακτικό πουλί.
- Προτίμησε ένα σημείο όπου υπάρχουν θάμνοι ή δέντρα τριγύρω για να μπορούν τα πουλιά να κρυφτούν αν νιώσουν απειλή.
- Τοποθέτησε την ταΐστρα σε μέρος προφυλαγμένο από δυνατούς ανέμους και τη βροχή. Αν οι σπόροι μουσκεύονται από τη βροχή ή παρασέρνονται από τον άνεμο, τότε η ταΐστρα πιθανό να βρίσκεται σε σημείο πολύ εκτεθειμένο για τα πουλιά για να τη χρησιμοποιήσουν.

Τι άλλο μπορώ να κάνω στον κήπο μου για να βοηθήσω τα πουλιά;

Η δημιουργία μικρών βιότοπων σε κήπους και αυλές, ιδιαίτερα στην πόλη, είναι δυνατό να βοηθήσει τα πουλιά να καλύψουν τις ανάγκες τους και να επιβιώσουν. Πάνω σε ένα δέντρο τα πουλιά μπορούν να βρουν τροφή, να ξεκουραστούν, να κουρνιάσουν, να προστατευτούν από θηρευτές και να χτίσουν τις φωλιές τους.

Φυτέψτε στον κήπο σας δέντρα και θάμνους που έχουν λουλούδια για να προσελκύσετε έντομα και φυτά που παράγουν φρούτα και σπόρους με τα οποία μπορούν να τραφούν τα πουλιά. Μπορείτε να φυτέψετε δέντρα όπως ελιές, αμυγδαλιές και μουριές, θάμνους όπως σχοιινές, μερσινιές και τρεμιθιές και αρωματικά φυτά όπως σπατζιά, λεβάντα και λασμαρί.

Σε κάθε περίπτωση προτιμήστε αυτόχθονα φυτά και όχι χωροκατακτητικά, ξένα είδη. Τα αυτοφυή φυτά έχουν προσαρμοστεί στις κλιματικές συνθήκες της Κύπρου και έχουν περισσότερες πιθανότητες να επιβιώσουν. Επίσης, τα πουλιά, όπως και η υπόλοιπη άγρια ζωή, έχουν προσαρμοστεί στα αυτόχθονα φυτά μιας περιοχής και εξαρτώνται από αυτά για την επιβίωσή τους. Δημιουργώντας έτσι ένα μικρό βιότοπο στο σπίτι σας, αυξάνετε τις πιθανότητες να αποκτήσετε φτερωτούς γείτονες. Το επόμενο βήμα είναι να μάθετε να τους αναγνωρίζετε – αν δεν το κάνετε ήδη!

Η αναπαραγωγική περίοδος των πουλιών στην Κύπρο διαρκεί από τον Φεβρουάριο μέχρι τον Αύγουστο. Μέσα σε αυτό το διάστημα, αποφύγετε να κλαδεύετε τα δέντρα και τους θάμνους, καθώς μέσα στα κλαδιά τους μπορεί να φωλιάζουν μικρά πουλιά που έφτιαξαν εκεί τη φωλιά τους. Αν μάλιστα χρησιμοποιήσετε μηχανικά μέσα για το

κλάδεμα, αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να τρομάξουν τα πουλιά που φωλιάζουν σε διπλανά δέντρα, εγκαταλείποντας τη φωλιά τους. Οι πυκνοί θάμνοι προσφέρουν επίσης προστασία στα πουλιά από θηρευτές, όπως οι γάτες.

Προτιμήστε να κλαδέψετε τα δέντρα σας κατά τους φθινοπωρινούς μήνες. Αν πρέπει οπωσδήποτε να κλαδέψετε πριν το φθινόπωρο, βεβαιωθείτε πρώτα ότι δεν υπάρχουν ενεργές φωλιές στο δέντρο ή στον θάμνο που θέλετε να κλαδέψετε. Αν υπάρχουν φωλιές με νεοσσούς, κάντε υπομονή 2-3 εβδομάδες και δώστε τους την ευκαιρία να μεγαλώσουν και να πετάξουν πριν προχωρήσετε με το κλάδεμα.

Αφήστε επίσης κάποιες γωνιές του κήπου με αγριόχορτα. Αυτό θα κάνει μεγάλη διαφορά για την άγρια ζωή, γι' αυτό δεν χρειάζεται να είστε πολύ αυστηροί με το 'ξεχόρτισμα'!

Το παρόν υλικό μεταφράστηκε στα ελληνικά στα πλαίσια του έργου “Seeing the World Through Nature”. Βασίστηκε στο υλικό που παράχθηκε στα πλαίσια του έργου “Empowering Teachers and Pupils for a Better Life Through Nature”, το οποίο τροποποιήθηκε για να είναι κατάλληλο για παιδιά με οπτικές αναπηρίες, με σκοπό την επαφή τους με τον φυσικό κόσμο και τον κόσμο των πουλιών.

Στο έργο συμμετείχαν μη κυβερνητικοί-μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί που εργάζονται για την προστασία των πουλιών και είναι μέλη του BirdLife International, της παγκόσμιας ομπρέλας οργανώσεων για τη διατήρηση της φύσης.

Το BirdLife Πολωνίας (OTOP) ήταν ο συντονιστής του προγράμματος ‘Seeing the World Through Nature’, στο οποίο συμμετείχαν επίσης το BirdWatch Ireland, το BirdLife Malta και το BirdLife Cyprus. Η Πολωνική Ένωση Τυφλών (PAB) ήταν ο εταίρος με τον οποίο συνεργάστηκαν οι πιο πάνω οργανισμοί για την προσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού στις ανάγκες των παιδιών με οπτική αναπηρία.

Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσω του χρηματοδοτικού προγράμματος Erasmus+.

Το BirdLife Cyprus ιδρύθηκε το 2003 και είναι ο πιο δραστήριος μη-κυβερνητικός, μη-κερδοσκοπικός οργανισμός για την προστασία της φύσης στην Κύπρο. Με γνώμονά μας την επιστήμη, εργαζόμαστε για την προστασία των πουλιών, των βιοτόπων τους και της ευρύτερης βιοποικιλότητας στην Κύπρο, μέσω δράσεων παρακολούθησης, προάσπισης, εκπαίδευσης και εκστρατειών ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης. Περισσότερες πληροφορίες: www.birdlifecyprus.org

BirdWatch Ireland

BirdLife Cyprus

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union